

ВІСНИК ЦЕНТРУ®

Якою має бути інноваційна доктрина України

Поza шляхом інноваційного розвитку Україна не має шансів утримати незалежність і самостійність. Природним шляхом наше суспільство не стане інноваційним – це може статися тільки в результаті комплексу послідовних суспільних змін. Таким чином інноваційний шлях розвитку України – історичний виклик та історична необхідність. Міжнародний центр перспективних досліджень виступив одним з ініціаторів розроблення інноваційної доктрини для України, а директор МЦПД Володимир Нікітін є одним з її авторів

Інноваційний вимір глобального світу

Глобальний інноваційний процес не є однорідним, він містить елементи різних інноваційних епох: індустріальної революції, спрямованої на технічний прогрес; епохи переходу до інформаційного суспільства, спрямованої на прискорення циклів споживання; епохи, яка щойно зароджується – “розвитку через примноження” на базі нових технологій: переходу від *ресурсовикористання* через *ресурсозбереження* до *„розвитку через примноження”*. Остання базується на ідеології розвитку в рамках природного та культурного балансу, визнання необхідності зберігання наявних ресурсів і створення нових, підвищення значення локальних і регіональних спільнот, індивідуальних траєкторій освіти впродовж життя.

Країни, які зробили інноваційний розвиток національною ставкою, залежно від часу входження в інноваційний процес робили пріоритетом інноваційної політики прорив або у виробничому процесі, або в інформаційно-комунікаційному, або в їх поєднанні.

Метою інновацій є відтворення ефективного балансу між людством і природою, зміна засад суспільного життя, зміна ціннісних орієнтирів і філософії розвитку людства.

Успішна інноваційна політика має:

- базуватися на відродженні цінностей суспільного розвитку;
- створювати умови для підтримки впливовими суспільними групами інноваційного шляху розвитку;

- спиратися на нову ідеологію та зміст інновацій, які приходять на зміну інноваціям суспільства споживання;
- враховувати світовий досвід попередніх інновацій (з особливою увагою до негативного досвіду);
- визначити найбільш притаманну для стану та можливостей українського суспільства нішу в глобальному розвитку;
- спиратися на ідеологію, на наявні ресурси та технології їх примноження.

Україна має потенціал для інноваційного розвитку

Всередині українського суспільства існує спротив інноваціям різних груп інтересів. Зокрема, бізнесу, що базується на експлуатації старих технологій; політиків, зусилля яких зосереджені на перерозподілі того, що створено попередніми поколіннями; суспільних груп, які звикли до старого ладу життя; освітан і науковців, які відтворюють старі вчорашні або навіть позавчорашні знання та підходи.

Втім, Україна ще має потужний потенціал для інноваційного розвитку. Рівень освіченості є одним з найвищих у Центральній Європі. Від ЄСРП успадковано базу для науково-технічних розробок, а також існує певна кількість потенційно успішних розробок. За кількістю сертифікованих програмістів Україна посідає четверте місце в світі. Вартість кваліфікованої робочої сили – одна з найнижчих у Центральній Європі.

Поки що все це не стало ресурсом розвитку країни, бо немає механізмів ефективного використання. Завдання

національної інноваційної політики – перетворити це на ресурс розвитку, що відтворюється.

Інноваційну доктрину для України було розроблено на підставі висновків і позицій, які було обговорено та затверджено на I Національному інноваційному форумі “Українська інноваційна доктрина”. Національний інноваційний форум було проведено під егідою Ради національної безпеки та оборони України 14–15 грудня 2007 року. Ініціатива проведення форуму та написання Інноваційної доктрини належить низці громадських організацій інноваційного спрямування, наукових та освітніх закладів.

Стратегічні орієнтири української інноваційної політики

Головним стратегічним орієнтиром української інноваційної політики є створення власного центру політики та управління майбутнім країни.

Нині існує ситуація, в якій Україна великою мірою втратила контроль над власним майбутнім, перетворилася на поле боротьби між носіями різних цивілізаційних моделей, на територію їх зятятого суперництва.

Історія України після 1991 року зробила відчутною і, на жаль, болісною, цивілізаційну межу, що проходить Україною, – це відчутний розлам між зонами історичного впливу православ'я та католицизму, Європи та Росії. Подолання цієї проблеми потребує соціально-культурних інновацій, нових моделей культурного мислення. Тільки завдяки інноваціям можна перетворити невід'ємні особливості країни з причини конфліктів на джерело багатства, породженого культурним багатоманіттям.

Інноваційна доктрина для України має виходити з того, що для подолання поділів і протистоянь, які існують у країні, необхідне включення різних її регіонів і суспільних груп у реалізацію

спільних системних інновацій. Загалом становлення України як сучасної держави та повноцінної країни має розглядатися як інноваційний проект. У цьому полягає принципова та по суті єдина можливість практичної реалізації "української ідеї". Ключовим пунктом інноваційної економіки є паралельні процеси народження нового та реального поховання застарілого. Необхідну підставу і для тих, і для інших мають стабільні процеси відтворення.

Стратегічні ставки інноваційної політики

1. Ставка на розвиток та ідеологію примноження ресурсів

В сучасних системах розвитку наголос припадає на рівень освіти, здоров'я та тривалість життя, якість довкілля та доступ до послуг, тобто на нову якість людського існування. Це базовий критерій у сучасних стратегіях розвитку. Успіх нової інноваційної політики може ґрунтуватися лише на суспільній підтримці ідеї розвитку, заміні ідеології виживання та відтворення застарілих суспільних відносин на ідеологію та організацію інноваційно спрямованого суспільства. Основний ресурс для впровадження ідей розвитку – підготовка груп людей, які сповідують ідеї суспільних змін і розуміють реальні механізми їх реалізації.

2. Ставка на відкритість і публічну політику

Причиною повільних демократичних змін в Україні є глибока прірва між неререформованою владною машиною та реально діючою новою демократичною політичною системою, яка забезпечується вільними виборами, політичною конкуренцією, незалежними ЗМІ.

Жодна державна політика, зокрема й інноваційна, не може виконати нових завдань без змін методів прийняття та впровадження рішень. Державна політика повинна мати чітку, підтриману суспільством, стратегію та пріоритети, спиратися на аналітику, що дає змогу розраховувати альтернативи, ресурси, наслідки та ризики, а також мати засоби управління змінами. Усі розвинені демократії для вирішення цих завдань мають технологію прийняття рішень, яка передбачає засоби врахування різних груп інтересів, засновується на процедурах публічних консультацій і реалізовується через поширені в

міжнародному товаристві стандарти та формати – така технологія є публічною політикою.

3. Ставка на Україну як інноваційний офшор

У найближчій та середньостроковій перспективі Україна не спроможна на рівних конкурувати з розвиненими інноваційно спрямованими країнами в питаннях ресурсного потенціалу, що може бути використаний для впровадження інновацій. Тому головною установкою на середньострокову перспективу має стати "стратегія", тобто створення умов для залучення іноземних ресурсів до реалізації українських інновацій. Це не означає, що Україна має цілком відмовитися від ідеї самостійного виведення інновацій на ринки знань, технологій і послуг, проте потрібно чітко розуміти, що такі можливості обмежені, а інновації швидко старіють.

4. Ставка на суспільство, що навчається

Сьогодні тільки те суспільство, яке навчається, має змогу створити кадровий ресурс розвитку. Необхідно створити та впровадити нові стандарти змісту та якості освіти, створити умови ефективного та прозорого використання ресурсів для розвитку сфери освіти, що відтворює суспільство, яке навчається. Зокрема визначити нові вимоги до освіти з погляду потреб армії, державного управління, міжнародних ринків праці, промислового комплексу та бізнесу в рамках інноваційного розвитку; забезпечити появу експериментальних навчальних (навчально-дослідницьких і проектних) закладів, що орієнтовані на внесок до інноваційного проекту.

5. Ставка на регіональність і локальність нової інноваційної політики

В ідеалі весь національний простір повинен мати інноваційно сприятливий характер, але це неможливо – хтось має рухатися вперед, а хтось – забезпечувати відтворення суспільних основ. Державна політика має цілеспрямовано встановлювати баланс руху та стабільності, щоб не поставити під загрозу соціальну цінність і водночас зробити кроки в зоні найближчого розвитку.

Тому єдиний шлях вирішення цієї проблеми, який обрали майже всі інноваційно розвинені країни – це локалізація інноваційної діяльності та обережне поступове прищеплювання інновацій у суспільстві, яке, своєю

чергою, належним чином до цього готується.

Отже, інноваційність не може мати всеохопного характеру, тому треба створювати „інноваційні острови” – точки розвитку, які побудують інноваційний каркас України. Державна політика має локалізувати інноваційну діяльність, створити цільову підготовку суспільства до змін.

Постулатом такої інноваційної регіональної політики має бути всебічне сприяння виходу регіонів України на світові ринки культури, інформації, економіки.

6. Ставка на комунікативну організацію

Потрібно створити постійний комунікативний майданчик для обговорення картин майбутнього та інноваційних стратегій і програм, для визначення базових принципів інноваційної політики, підтримки дослідницьких і проектних груп для формування картини бажаного майбутнього.

Політика інноваційного суспільства

Основні фокуси інноваційної політики мають бути такими:

- підтримка інноваційної активності – підтримка підприємницької діяльності в широкому сенсі слова, навчання інноваційності;
- правила гри, які визначають можливість обертатися інноваціям, створювати партнерство – державна політика створення повних інноваційних циклів;
- орієнтація на створення спільного бачення майбутнього, яке усі розрізнені позиції та види діяльності спрямовує в напрямку досягнення однієї мети.

Уся країна цілком розвиватися не може, можуть розвиватися окремі місця, що об'єднують країну й витягнуть її, тому насамперед має змінитися картина світу для громадян, у якій інновації займуть належне місце. Створення організованої комунікації з приводу інновацій і є тією новацією, яка дасть змогу вибудувати національну інноваційну політику. ■

За додатковою інформацією звертайтеся, будь ласка, до директора МЦПД Володимира Нікітіна за телефоном (044) 484 44 00 чи електронною поштою vnikitin@icps.kiev.ua.

вісник центру є щотижневою публікацією Міжнародного центру перспективних досліджень, що розповсюджується електронною поштою. Якщо ви хочете бути внесеними до списку розсилання бюлетеня, надішліть інформацію про себе на адресу: marketing@icps.kiev.ua.

Редактор **вісника центру** Ольга Львова (olvova@icps.kiev.ua)
Телефон: (044) 484-4400.
Передрук матеріалів дозволено з відома Центру.

Міжнародний центр перспективних досліджень – незалежна дослідницька організація, що має на меті інтелектуальну підтримку процесу ухвалення політичних рішень в Україні.

Директор Центру Володимир Нікітін.

Адреса: вул. Пимоненка, 13а, Київ, Україна, 04050
Телефон: (044) 484-4400. Факс: (044) 484-4402
Web: <http://www.icps.com.ua/>